

Pripovedka o Kozorogu, ki se je hudobnemu graščaku rodil s kozjima rožičkoma na čelu in ga je žrtev Mariji obljubljeni tlačanske deklice spremenila v navadnega človeka, se je v tej knjigi razrasla v dvojno tragedijo, grajsko in tlačansko. Obe se neprestano prepletata. Izvedeni sta zvesto po pravljici in kažeta, kako vztrajna, žrtvujoča se dobrota premaga človeško krutost in hudobijo in odreši tudi tiste, ki po nedolžnem trpijo za pregrehe svojih prednikov. Pravljичne prvine — hudič, sojenice, angela, smrt, vest, smrtnica, prekletstvo — so vpletene preprosto in neprisiljeno in tonejo v realistično razkošnem obilju življenjskih podrobnosti in v naravno napetem zavozlavanju in razvozlavanju usod. Posebno kjer Bevkova umetnost prikazuje človeka v neposrednem stiku z naravo, se rada razmahne v strastno, nasladno slikanje tega tesnega sožitja, n. pr. v opisovanju Kozorogovega napol človeškega, napol živalskega bitja. Drobnih lepot je mnogo razsejanih po vsej knjigi, n. pr.: „Veja bezga ob kapelici se je tedaj globoko priklonila in ji ko božja roka legla na glavo v znamenje, da je uslišana“ (str. 51.). „Razbojnikovo bodalo je vrgel s tako silo od sebe, da se je do ročaja zadrlo v trdo skalo“ (str. 78.). Redke so jezikovne pegice: „so ga zopet oživeli“ (= oživili, str. 10.); „Kri ji je okrvavela (= okrvavila) obleko“ (str. 30.); „nazivljati“ (= nazivati, str. 67.); „je ugasnil (= ugasil) tresko“ (str. 26.); „prekriževati se“ (= križati, str. 4., 92.); „Se li je vrnil?“ (= Se je li vrnil, str. 10. in 100.).

Bambičevih 28 slik s skromnimi sredstvi učinkovito oživlja že itak precej živahno pripovedko. Iz vzgojnih razlogov, ne iz umetniških, bi bila lahko grozotnost manj poudarjena. Posebno posrečene se mi zdijo slike na str. 54., 86. in 110.

Andrej Budal.

Dr. Gorazd Kušej: Sodobna demokracija. Njene teoretične oslove in praktične oblike. Ljubljana, 1933. Založba „Sfinks“ v Ljubljani. 76 str.

Kakor na gospodarskem, si moramo tudi na političnem področju vedno znova klicati v spomin osnovna načela, ki na njih temelji sedanji politični red. Drugače ne moremo zanesljivo ugotoviti, kod se v občem današnjem vrvežu pomika naše stanišče, drugače težko razlikujemo med obliko in vsebino, med vzroki in učinki. Dr. Kušej, ki je politične in pravne oslove moderne države razbiral že v prejšnjih svojih znanstvenih spisih, se je v tej publikaciji prav lepo posrečilo pokazati načelne probleme demokracije. Njegov namen je, kakor pravi, prispevati k pravilnejšemu razumevanju in pravičnejšemu ocenjanju pojma demokracije. To ni baš lahko, pa je zelo potrebno. Saj vidimo sami na sebi, kako se nam danes pojem demokracije razblinja v neko brezobrisno nebulozo, velik del tudi zaradi tega, ker smo ta pojem, ki je sprva ostro začrtan in zgolj politične narave, čez mero posplošili in ga prenesli na prav vsa področja socialnega življenja. Odtod ta presenetljiv pojav, da ve z besedo demokracije že malokdo kaj resno začeti in ji dati pravilno vsebino; ker smo se navadili, dajati demokraciji najbolj raznoliko vsebino, je postala beseda brez vsebine, kakor nekatere druge zveneče besede iz vsakdanje socialnosti.

Avtor analizira osnovna demokratična načela v štirih poglavjih. V prvem prikazuje demokracijo kot načelo ureditve državne skupnosti, v drugem rešuje problem napetosti med individualističnim in kolektivističnim načelom v nji, v tretjem tolmači razne vsebine demokratične misli, v četrtem pa podaja

zaključke. Reči o vsebini spisa kaj več, je težavno, ker je knjiga pisana zelo zgoščeno, pa bi je moral vsaj polovico prepisati. Vsekakor dobi čitatelj zelo nazorno predstavo o povsem negativnem značaju demokratičnih osnovnih načel, zaradi katerega se morejo prazne formule politične demokracije upravičeno napolniti s prav raznoliko vsebino, kakor pač najbolj prilega časovnim in krajevnim konkretnim razmeram. Tu vidimo pravzrok, zakaj se demokracija tako raznovrstno pojmuje in kako je morala desorientacija, ki je zbog te neenakosti pojmovanja pri narodih, vladah in voditeljih nastala, polagoma demokratizmu izpodkopati ugled in veljavo.

Iz avtorjevih izvajanj sledi nadalje tudi, zakaj so morala sredstva demokratične vladavine sčasom odreči. Saj se je moral parlamentarizem, ki se ga poslužuje demokracija kot svojega glavnega socialno-tehničnega sredstva, in ki je po svojem izvoru prav za prav sredstvo fevdalne opozicije proti absolutističnim težnjam vladarjev in obenem sredstvo gospodovanja fevdalnega sloja nad drugimi, izkazati kot neadekvatna institucija demokratskega režima in roditi razočaranje, kakor smo ga tudi v naši državi dosti doživeli. Vladati se vendar pravi močansko odločati in odrejati, večinsko načelo pa, ki ustreza demokratičnim osnovam, kakor so se pojmovala doslej, odločujoče volje ljudstva-suverena ni znalo organizirati, marveč je vnašalo v politično življenje desorientiranost. Ker so se neuspehi nevarno gromadili, se je v občem mnenju jelo uveljavljati prepričanje, da demokracije ni pojmovati pravno, individualistično, marveč sociologično, kolektivistično. Poedinec se smatra čimdalje manj kot vrednota, na njegovo mesto stopa skupnost, narod, socialni razred, ki si poedince čisto podredi, tako da črpa svoje interese, svojo bitnost in osebnost čisto iz nje in je čisto prežet s pasivno kolektivno zavestjo. Demokratična misel se osvobaja od liberalne in njenih institucij ter prične legitimirati drugačne institucije, med njimi v našem času predvsem diktatorične. Na taki idejni preusmeritvi prehajamo danes v dobo namerne in sistematične likvidacije demokratičnega parlamentarizma. Z začudenimi očmi gledamo, kako nastaja, kjer je konstelacija pogojev ugodna, neka nova vrsta vladavine, pa naj jo imenujemo že ljudsko avtoritativno državo, nacionalno ali razredno avtokracijo, demokratično diktaturo ali avtokratično demokracijo ali drugače; o imenih in definicijah je med državoslovci dosti učenih sporov.

A recenzijsko poročilo more dati le medel odsev. Naj čitatelj sam vzame Kušejevo knjigo v roke in pogleda, kako čisto znanstveno, brez predsodkov in hladnokrvno razvozluje dialektične mreže demokratične osnovne ideologije in pojasnjevalno raztenčuje njene uradilne miselne konstrukcije, ki so včasih zamotane. To vsebinsko bogato knjižico bi še prav posebej priporočal mladim juristom in politikom, pa tudi vsem ljudem, ki jim je kaj na tem, da na političnem področju ne slovó neupravičeno kot inteligentni. *Albin Ogris.*

Mattanovich Drago: Elektrotehnika I. Osnove in stroji. Zbirka „Kosmos“. Ljubljana, 1933.

Z izdajo te knjige, ki jo je arhitekt J. Mesar kar najlepše, skoroda prerazkošno opremil, je hotela Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani izpolniti vrzel v naši poljudnoznanstveni literaturi.

Mattanovich sam pravi v uvodu, da je imel namen, da na preprost način obrazloži zakone elektrotehnike in opiše njeno mnogovrstno uporabo. Njegova